

D W Y O
9
GERDDI
NEWYDDION.

I. Hanes yr Ymgysarfoda a fu rhwng y BALCH,
a'r DIOC, wedi iddynt fynd yn hên ac yn
dlodion.

II. Cerdd o Attebiad Cyffes y Wraig iedangc;
ynghyd a Gwrthddadl y Gŵr trosto ei hun.

Angraphwyd gan THOMAS HUXLEY, dros W. Jones.

*Hanes yr Yngysarsod a fy rhwng y BALCH,
a'r DIOG, &c.*

Iw chanu ar,—HOTUN DINGCER.

POB mwyndeg wiwffrath ddyn di gyffro,
Deuwch ataf, gwrandewon etto;
Chwi gewch hanes gynes geni,
Y modd bu rhwng y *Balch* a'r *Diog*,
Mewn ffansi drwch heini drachefn;
Y ddau hyn a gyd gyfarfu,
Ar *lli Henqin* eu gwargrymmu,
A'u cammu nhw yn eu cefn.

Pan ganfu e'r *Balch* yn walch di harddwch,
Dechreu e'r *Diogun* wrthyn erthwch;
A'u chanu, a gwawdio 'chwaneg,
Ac ynte'r *Balch* ai ddagre'n rhedeg,
Yn llwyrddeg iawn gerllaw:
Yr oedd ef gwedi colli'r gwchder,
A'i fol yn wag, a'i gefn mewn llymder,
Trwy drymder yn troi draw.

Ac ynte'r *Diog* enwog yno,
En fedde i lawr gan alw arno;
Ar *Balch* oedd anhu a mawr ei ddwned,
Yswil ag athrist, waela gweithred,
Wrth weled faled swyddil:

Ar ochor clawdd dechreuen settlo,
A'i cydau tanynt gan gyttuno,
I ymgomio o rhuo'n rhwydd.

Ag yna'r *Diog* lliidiog llydan,
Dewraidd wlyys dorrodd allan;

Gan ddechre holi, a synny weled

Y *Balch* yn sicir, mor lwm i ficed,
 A gwyched oedd ef gynt;
 Roedd chwith ei weled ef mor waeledd,
 Wedi *ledie* mor dylodedd,
 Mewn gwanedd henedd hynt.

Attebai'r *Balch* yn fawr i driftwch,
 Yn wir, *Diogi*, rwi'n awr heb degwch;
 Wedi mynd yn llwm fy 'sgwydde,
 Yn hên ddŷn ysig i ddwyn eisie,
 Mae'n ame i mine môd
 Fel hyn mor waeledd fy mywoliaeth,
 A minne o deulu da waedoliaeth,
 Yn haeddu glanwaith glôd.

Diogi. Ac yna llym attebai'r *Diog*,
 Haro, taw a'th fraw afrywiog;
 Dy uchel fwriad, a'th oferedd,
 A'th llwyr ledie di'n dylodedd,
 Mae'n fiedd dy goffhau:
 Ti fuost gynt yn goeglyd wrthaf,
 A llidiog hefyd, am hynny cofaf,
 Egluraf iti'n glau.

Balch. Os bŷm yn goeglud ynfyd anfwyn,
 Eirie cuchiog ar y cychwyn,
 Fe ddaeth y bŷd a myfi rwan,
 Ai ddygun droue yn ddigon truan,
 Ac egwan ledwan lais:
 Mi gês golledion llidiog ddalfa,
 A dyna'r ddamwain rwi modd yma,
 Mewn llymma, trymma, trais.

Diogi. Mi glywais ganwaith adlais gynen
 Pobol feilchion yn eu hangen;
 Yn dweud yn llidiog mae colledion,
 A ddarfu ledie nhw'n dylodion,
 A dyna esgusion cant:
 Ond byw'n rhy uchel ac ymw'chu,

A mentro'n ddirfawr, hynny ddarfu
Eu plygu nhw a'i plant.

Balch. Na fwrw fai ar fentrwrs cefnog,
Mae rhai o'r rhaini yn wŷr enwog;
Yn perchen euddo a i bŷd yn addas,
A mawr gadernyd yn y deŷrnas,
Wrth sentro pwrpas pŷr:
Be dâl rhŷw a diogi llwrf ymddygied,
Glân gan rai calonog fwried,
Eu gweled megis gwŷr.

Diog. O taw, bèn lolun belehun bylchog,
Efo'th fentrwrs mawr calonnog,
Mae'n ddigon geni sentro wrth gerdded,
✓ *Rhawn,* a'r *Eddi,* a *Chruyn* ryw *Bryfed,*
Ac ambell *Faled* fwyn:
Yr ydw' felly'n byw'n ddi gyffro,
Wrth hel *Ystrae,* a chanu, a chwŷno,
A rhodio yngwylc fy nrhwyn.

Balch. Wel, rwy'ti'n lwccus a dawnus dyner,
Am fedru ymoftwng i'r fath gymwyfter;
Mae'n gwilydd mawr geni ympirio
Yngolwg dynion a'm adwaeno,
Er's pan wi'n cario'r cŷd:
O hyd y nôs y dois i yn wisgi,
O blith fy ffryns, rhag ofn i'r rhaini
Wneud imi frochi'n frŵd.

Diogi. Wel, dyma wendld ergid oergas,
Ond ydiw *Balchder* yn beth atcas;
Gwell i'w genit ddiodde newyn,
Ddŷn di afel, na mynd i ofyn,
Ffei, furgun, belchun, baw:
Ni fu arna i ddim newyn etto,
Oni fydde gyscu neu orphwŷfo,
I'm rhwŷstro i droedio draw.

Balch. Rwi finneu'n unig ar newynu,

A'm ffryns a'm ceraint yn fy ngwadu;
 Ni feddai neb a edrych arna,
 Fy mhlant fy hun fy'n troi oddiwrtha,
 Bawb am y coecca eu cân :
 Mynd ar y plwy fy gwilydd geni,
 Am hyn mae nghalon ddwyfron ddifri,
 Ar dorri y leni yn lân.

Diogi. Ow'r hên *Falchder*, ofer afel,
 Sy gwedi nefe yn galon isel;
 Pa beth a wnawn a'th anian enw?
 Mae arnai ofn y byddi marw,
 Mae genit arw gwŷn :
 Nid pob dynion a'th adwaeda,
 Ped fae ti'n mynd yn *Sweep Simneue*,
 Heb olchi rai troue mô'th trwŷn.

Balch. Ni's gwn i yrwan, anian enud,
 Bwyth anetheu, beth iw 'neuthud;
 Mae'n ddigon amme fôd fel'n yma,
 Rwi'n ofni adrodd fy nghysyngdra,
 Mae plaendra 'ngwŷdd y plwŷ :
 O ran y *Paitch* mae nhw yn ei roddi,
 Gwell iw genyf ddiodde cyni,
 Pob tlodi, cledi, clwŷ.

Diogi. Ni's gwn i beth a wnei di bellach,
 Onid ei di trwy gyfeilliach,
 I gadw *Turnpike-Gate*, yn rhywle,
 Ti geit arian i'th boccede,
 Heb fynd trwy na phylle na ffôs :
 Mi leiciwn i fy hunan hynny,
 Oni bae mor galed codi o'r gwelu,
 Pan fo rai yn nadu'r nôs.

Balch. Mae cario'r cŵd yn dôst ofywaeth,
 Pe medrwn dreio rhyw ymdrawiaeth;
 Pe cawn i le in negeseuon,
 Ne drîn ceiliogod gwŷr bon'ddigion.

Fo fydde digon da ;
 Mi orphwysais yma lawer heddiw,
 Rhaid imi gychwyn gyntaigallw,
 Yn wir, neu marw wna.

Diogi. Ffarwel iti, *Baleb i ystrumog,*
 Mae'n waeth dy ddiwedd na'm h'n ddiog ;
 Yr hên ddihareb sydd yn dweudyd,
 A ddiogo'n ifangc heb ddygun ofyd,
 Graen hyfryd, fydd gry'n hên ;
 A minne diog oediog-ydw,
 Bydd cô f' ymddiddan i'r dydd heddiw,
 Pan fothwy marw, *Amen.*

THOMAS EDWARDS, *a'i cant.*

CERDD o *Attebiad Cyfles y Wraig ieuange, &c.*
chanu ar, Hunting the Hare.

POB nwyfus ddyn ifangc sy heb ddiangc i'r ddôl,
 Briodol naws dynol-ystad,
 Cewch glywed sy nghyffes, wir hanes, mewn rhôl,
 Wirionedd da unol di wad ;
 Fy ngwraig roes yn ffri, (*Durw fadde i hi,*)
 Laweroedd o eirie ac o feie arna hi,
 Rhaid imi'n rhyw dymmer, (pwyllymmer ei gam ?)
 Ymatteb i'm llwyr gam thag, llid ;
 Chwi glywfoch yn glau, fel roedd hi'n mawrhau
 Ei hunan, a'i henw, gan houw ymlanhau ;
 Fy ngolau *Anghyles* ae'n *Sarphes* flin swydd,
 Yn wradwydd o gelwydd i gid.

Pan oeddwn yn ifangc wir lallangc wawr lon,
 Yn mynd i blith dynion ar daith,
 Dewisais hon yma, mi brofa ger bron,

Gan

Gan garu ei hiawn foddion hi'n faith;
 Ac yna mor gain, priodi'r fûn fain,
 A rhodio efo'i phobol hi'n firiol ei fain,
 I'w nain, roedd hi'n eneth dda odiaeth ddi wad,
 Ac iddi gymeriad tra mwyn:

A chwedi'n wÿch hu, ni a gawfom yn gu,
 Ein hwÿlio i sefydlu, a'n taelu mewn ty;
 A threfnu bÿwoliaeth gan golaeth rhyw ger,
 Mewn llawnder yn dyner ar dwÿn.

Ond wedi'r holl gwbwl oer drwbwl ar dro,
 Y bÿd aeth i bwyfo yn o bell,
 A'r gangen wen gymen ae'n slyfen yfio,
 Ni byddwn er gwingo ddim gwell;
 Pan gafodd hi iw drin, blentyn bâch blin,
 Hi eifty yn y lludw rith arw ar ei thin,
 A'i daulin ai dwÿlo yn baetio mewn baw,
 Fel hwch fydde difraw yn y dom:

Ni'cha'i ganddi'n siwr, fel 'gwedde o flaen gŵr,
 Na llaeth nag emenyn, na deigrun o'r dŵr,
 Na threinsiwr, na chwppan yu lân yn ei le,
 Pwy felly na ffraue yn o ffrom?

Ni chyfyd hi o'i gwelu, mae'n gwilydd i un gae,
 Fôd felly bôb trone heb ddim trefn,

Wneiff hi ond mynd i'r cwpwrdd, a dadwrdd am Dea,

Ac eiste, neu chware ar eu chefn;

Ni fedr hi ar frÿs, dda lendid ddi lÿs,

Na golchi na smwddio yn gryno imi grÿs;

Mae'n wallus fy nillad, a rhwygiad y rhain,

Ni thrwffiff un llain ar fy llës:

Ni wneiff hi'n ddi nam, pan gwynwi nrgw lam,

Na chorddi na godro, ond moedro am i mam;

Fy ngham fy relynol, chwï synech i gid,

gwyddech chwï'r gofid a gês.

Mae'n rhaid imi godi mewn difri bôb dydd,

an welw i'r boreuddydd ger bron;

A gwaithio mewn cilwg, a'm calon yn brudd,
 Wrth weld mor anhylwydd iw hon;
 A hithe mor hael, i'w ffreindie'n ddi ffael,
 Yn cario ac yn llusgo lle gwelo hi gael,
 Na mael, na channoliaeth ran bariaeth ei bol,
 Ond iw hi'n erwinol o wraig!

Pan fyddwi'n ddi frêg, yn dweudyd yn dêg,
 Hi 'sgeler ysgowliff, ni chauiff ei chêg;
 Hi rêg, ni chym ragor, na chyingor, na chô,
 Bydd barod i ymdreiglo fel *Draig*.

Dyma rybydd i feibion yn dirion ddi dwyll,
 Rhag bôd yn rhy fyrbwyll am ferch;
 Mae rhai tecca'r olwg yn burddrwg o bwyll,
 Yn mynd yn dwys amwyll ddi ferch:
 Dihareb wir drig, mae, *Nid wrth ei phig*
Mae prynnu cyffyllog, iâch enwog ei chig;
 Llygredig iwr gwradydd anedwydd fôd neb,
 Yn dryllio'r tég undeb mor gâs:
 Pan ymranno ty'r un, yn ei erbyn ei hun,
 Ni ddichon ef sefyll dwys ofid fy ynglun;
 Mae'r gelyn mawr gilwg yn amlwg ei nerth,
 Anhawdd iw byw'n brydferth, heb Râs.

Er attib gwymb, i ganiad y wraig,
Anrbegais fy muriad,
Gwir dardd glir rhag dadurdd gwlad,
Awch waeledd bob iawn chwiliad.

Nid nodi godi, 'ran unwraig,
Rfw anrhaith barn amlwg;
Ond ca'lyn ammaid citiog,
Gwawr euog ddreng gâb gwraig ddrlwg.

THO. EDWARDS, a'i cant.

T E R F Y N,